

ТМ	Г. XXXV	Бр. 4	Стр. 1641-1656	Ниш	октобар - децембар	2011.
----	---------	-------	----------------	-----	--------------------	-------

UDK 159.923:[613.8:004.738.5

Стручни рад

Примљено: 26. 1. 2011.

Анита Ђорђевић
Институт за стратегијска истраживања
Министарство одбране Републике Србије
Београд
Петар Костић
Београд
Александар Милојевић
Ниш

ПСИХОЛОШКИ ПРОФИЛ ИНТЕРНЕТ ЗАВИСНИКА

Резиме

Проблем истраживања је изналажење психолошких чиниоца који корелирају са компулсивним коришћењем интернета на уштрб свих других манифестних облика понашања. Први налаз истраживања је, да не постоји интернет зависност независна од других облика зависничког понашања (никотин, алкохол и психоактивне супстанце). У складу са овим налазом је логички повезано, да исти структурни делови личности детерминишу интернет зависничко понашање као и остале облике зависности. Највећи утицај на зависничко понашање испољава димензија личности авантуризма (15%), ниска самоконтрола (6%), ниска сарадљивост (6%), ниска заштита (5%), ниско истраживање (5%), висока оријентација (4%), висока агресија (4%) и висока екстровертираност (4%). Укупна детерминисаност интернет зависности особинама личности је 18%. Закључујемо, да авантуризам и с њим повезане личносне структуре (ниска самоконтрола, сарадљивост, заштита и истраживање, а висока екстроверзија, агресивност и оријентација) одређују евентуалну интернет зависност. Наведене особине личности су потенцијална основа, а зависност од интернета манифестно исходиште.

Кључне речи: интернет зависност, структура личности и детерминисаност

ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ ИСТРАЖИВАЊА

Свако зависничко понашање (дрога, алкохол, никотин, коцка...) темељи се на три система личности: бихевиоралном, когнитивном (психолошком) и физилошкошом (неуро-трансмисерском). Бихевиорално зависник опсесивно-активно трага за супстанцом или се подаје активности независно од цене коју мора да плати за свој порок (највиша цена је смрт "самоубиством на рате"). Ово је физички аспект зависности. Когнитивни систем личности зависника је испуњен мисаоним садржајима о начинима (на)бављања супстанце/активности, па се обично назива психолошким. Зависнике највише карактерише оштећење најсложенијег физиолошког система (неуротрансмисерског) који са своје стране започиње "зачарани круг" јер оштећује, повратном спрегом, психолошке функције (мишљење, памћење и снагу воље) па је зато одвикавање тешко и праћено отпорима и самообманама. У сваком зависничком понашању снижава се ниво три неуротрансмисера: *допамина*, повезаног са осећањем среће, *серотонина* повезаног са позитивним расположењем и *норепинефрина* који повећава активитет особе. Мањак сва три ензима у метаболизму зависника се једино и искључиво надокнађује новом дозом супстанце/активности од које је особа зависна. Када се и ако започне психотерапија потребно је 9-12 месеци да се ниво неуротрансмисера подигне на неких 70-80% онога што има здрава особа, а за зависнике ово време је вечност (<http://www.nikad-heroin.com>).

Још су две компликације повезане са опсесивним уништавањем ова три трансмисера у мозгу и телу зависника. Прво, њихов баланс у организму је генетски детерминисан, а то значи да ће родитељи-зависници имати, најчешће, зависничко потомство и то не само због механизма социјалног учења по моделу већ и због генетике понашања. Најзад, због слабљења воље и покушавања одвикавања зависник упада у зачарани круг интермитентног *условљавања*, тј. *поткрепљивања*: нередовно узимање опијата учвршћује жудњу за њима, а њиховим конзумирањем се слаби снага воље за престанком зависности. Све ово речено нас доводи до нашег истраживачког проблема.

Међутим, пре дефиниције истраживачког проблема морамо поставити критеријум шта је „болест зависности“? Укратко, ниједно понашање није зависничко ако не испуњава сва три наредна критеријум: а) нема никаквих штетних последица особу; б) нема дисбаланса горе наведених неуротрансмисера и ц) у случају прекида „зависничког понашања“ нема апстиненцијалне кризе.

Илуструјмо то на проблему „интернет-зависности“. Ево како наш истраживачки проблем изгледа из животног угла једног истинског „интернет-зависника“:

“Ја сам Владо и желео бих мој проблем да поделим са вама. Све је почело '98. На Интернету проводим у просеку 17 сати дневно (у Мб: око 100 Мб). Диоптрија ми је -6, имам слабо срце и око 144 кг. Мислим да ми је Интернет уништио живот, али не могу да га се решим јер је он све бржи, већи и бољи...” (www.elitemadzone.org). А како наш истраживачки проблем види „интернет-независник“? „Рачунар користим 16 година и још од '97 године користим Интернет значи то је 9 година зависности. „Док сам био дете ишао сам у школу зезао се, алкохолисао, играо игрице, сурфово и више од 4 сати, ја сам сад зависник. Ок могу рећи да сам био, али мени је Интернет помогао да дођем до неких сазнања што се тиче нове технологије. Шта овим хоћу рећи... Та зависност ми је помогла да научим ово што данас радим у тренутној фирми. И ок сад ја треба да идем да се лечим од зависности????? НИКАД! Па мени је сам тај Интернет посао. Морам да имам чат, накачен сам на 4-5 игс мреже зависи: Р MSN/ICQ обавезно (то ми није посао ал хоћу да будем у контакту са људима, а и ту ми је и нека техничка подршка), мој посао је да се бавим администрацијом рачунара и мреже и сређивањем базе података као и дизајнирањем.“ (www.elitemadzone.org).

Касније ћемо видети да су ове две особе, не само лексичко-емпиријски, већ и психолошки потпуно различите. О зависности од Интернета, Урошевић (2010) пише:

„Зависност од Интернета је клинички поремећај са снажним негативним последицама на социјално, радно, породично, финансијско и економско функционисање личности.“

Осим овакве, строго формалне, дефиниције зависност се може операционализовати као просечно четворочасовно, или више дневно, време проведено на Интернету. Најзад, зависност од Интернета се дефинише и у мегабајтима (као што то чини Владо-несрећник). Према Урошевићима, два су основна почетка интернет-зависности: а) особа купи рачунар због других потреба, посла на пример, а касније, па чак из истог разлога почне да користи и Интернет и б) рачунар се купује искључиво због Интернета. Било-како-било зависност се развија полако, корак-по-корак, скоро неприметно све док се особа не нађе до гуше у проблему. Зависност се најчешће манифестује “трилингом” а) онлајн секс&онлајн љубавне везе; б) онлајн игрице и ц) онлајн коцкање (Лажетић 2010).

Клиничку слику поремећаја сачињавају следећи симптоми: постепено повећавање времена проведеног на мрежи, у случају покушаја прекида конектовања на мрежу јавља се психомоторна агитација прстију и руку (несвесно имитирање покрета рада за тастатуром рачунара), асоцијално понашање (смањење броја реалних друштвених контаката, лагање ближњих о времену проведеном на мрежи, запостављање родитељских, брачних школских, или пословних обавеза) и развијање озбиљне депресивне симптоматологије која се „самолечи” све дужим и дужим боравцима на мрежи. И тако се, опет, затвара зачарани круг: депресија ван мреже нагони на конекцију, а радост и еуфорија на мрежи све више продужава време конектовања.

Да ли је све наведено довољан разлог да се интернет зависност уврсти у Дијагностичко-статистички приручник за менталне поремећаје (DSP; engl. DSM-IV, Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders)? Одговор на ово питање даћемо при дискутовању резултата истраживања.

МЕТОДОЛОГИЈА

Инструментариј и испитиване варијабле

Зависна варијабла у овом истраживању је „зависност од интернета“, а особине личности су независне варијабле. Зависну варијаблу меримо тестом зависности од интернета (ТЗИ, факторска структура ставки овог Упитника је у табели 6) скинутим са интернета, а све независне структуралним тестом личности (ФМЛ-СТЛ). Тест зависности од интернета (види Додатак А) се састоји од 18 ставки које мере опсеивно коришћење Интернета и 11 ставки које мере остале облике зависности и понашања уопште. Структурални тест личности (видети сајт psihometric.com, тест1 и Додатак Б) је операционализација три факторска модела у процени личности и понашања особе: лексички, биосоцијални и емоционални. ФМЛ-СТЛ се састоји од укупно 20 скала (5+7+8): Норманов лексички модел пет скала, Клоничеров биосоцијални седам скала, Плучиков емоционални модел осам скала (централни и дисперзни параметри свих варијабли садржани су у табели 5).

Табела 6. Факторска анализа ставки зависне варијабле

Ставке	Сатурације на првој главној компоненти	Комуналитети
IN_01	.671	.670
IN_02	.712	.661
IN_03	.361	.426
IN_04	.610	.558
IN_05	.698	.665
IN_06	.462	.331
IN_08	.731	.549
IN_09	.470	.376
IN_010	.597	.617
IN_011	.449	.473
IN_012	.529	.438
IN_013	.502	.423
IN_014	.456	.607
IN_015	.310	.730
IN_017	.412	.347
IN_018	.631	.417
IN_019	.653	.627
IN_26	.661	.440

Табела 5. Мере централне тенденције и варијабилности свих варијабли

Variable	Mean	Std Dev
Zavisnost od interneta	26.16	7.26
NEUROT	24.64	6.86
EKSTRO	60.78	8.78
OTVORE	54.11	8.40
DOBROT	57.87	8.29
MORALN	46.92	6.58
AVANTU	51.53	10.58
STRAHO	24.93	6.40
LJUBAV	49.59	6.21
UPORNO	53.25	6.65
SKONTR	43.86	5.86
SARADL	45.20	8.44
DUHOVN	34.88	9.05
INK	27.05	3.90
ZAS	15.80	4.75
ORJ	17.70	4.17
LIS	3.90	3.12
ODB	5.68	3.78
AGR	5.90	4.82
IST	14.83	4.26
REP	22.16	3.03

Сви примењени мерни инструменти имају задовољавајуће метријске карактеристике, али овде ћемо само навести распоне поузданости као базичне метрике изражене преко коефицијента Alpha: Тест зависности од Интернета .86; лексички модел од .78 до .85; биосоцијални од .71 до .82 и емоционални од .81 до .90.

Узорак

Истраживање је спроведено на узорку од 206 студената, кадетата Војне академије (83) и психологије Филозофског факултета из Кововске Митровице. Полни састав узорка је био 67 девојака и 139 момака. Студенти су, махом, у интернатском смештају, а у својим интернатима осим личних рачунара са вајрлес картицама на располагању им стоје и заједничке интернет учионице које су даноноћно отворене. Испитаници су просечног узраста 20.28 година у распону од 19 до 26 година. Испитаници су радили тако што су најпре попунили Упитник зависности од Интернета, а затим су онлајн одговарали на Структурални тест личности (ФМЛ-СТЛ), али им није речено да ће њихови одговори бити спајани, што су истраживачи, након свих пристиглих одговора урадили.

Статистичке методе

Од статистичких метода (према Cozby, 2003) користићемо технике описне статистике (табела 5), линеарне корелације (табеле 2 и 3), факторске (табеле 1 и 6) и регресијеке анализе (табела 4).

ДИСКУСИЈА РЕЗУЛТАТА

Да ли је интернет зависност независна од других облика зависничког понашања (Види табелу 1)? Из табеле је јасно да је интернет зависност, изражена скором са Упитника и/или просечним временом проведеним на Интернету, неодвојива од осталих облика зависничког понашања (алкохола, никотина и психоактивних супстанци). Прву главну компоненту, дефинисану као “зависничко понашање”, дефинитивно засићују сви облици зависничког понашања почев од психоактивних супстанци (.403) па до интернет зависности изражене упитничким скором (.694), уз сасвим пристојне заједничке предмете мерења (комуналитете). Другачије речено, интернет зависници више пију, пуше и експериментишу са дрогама, него они студенти који проводе мање времена на мрежи. Како изгледа љубавни живот наших испитаника од којих више од 90% живи у студенским домовима? Када год могу они су заједно усамљенички и у блиском физичком контакту (на предавању *она* стави главу *његово* раме), а када не могу да буду једно поред другог они размењују пинг-понг (СМС, да не би узнемиравали своје собне цимере вербалним разговором) поруке или четују преко интернета са својих лаптопова.

*Табела 1. Факторска анализа пет облика зависности
(54% објашњене варијансе)*

Облици зависности	Сатурације прве главне компоненте	Комуналитети
Упитнички интернет скор	.694	.679
Пријање жестоког пића	.545	.392
Психоактивне супстанце	.403	.382
Број цигарета дневно испушених	.580	.590
Недељно интернет време	.591	.681

Од 20 структуралних димензија личности (дакле, без контролних скала) осам је статистички значајно повезано са зависничким интернет понашањем (видети табелу 2, а мере централне тенденције и варијабилности су у табели 5). Најснажнија је веза са авантуризмом (15%) који одликује радозналост, импулсивност, оптимизам и активно тражење авантура. У мозгу авантуриста доминира неуро-

трансмитаер допамин. Затим интернет-зависнике одликује ниска самоконтрола (6%) и сарадљивост (6%), ниска заштита (5%) и истраживање (5%), а висока оријентација (4%), агресија (4%) и екстровертираност (4%). Укупна детерминисаност интернет-зависности особинама личности је 18%. Практично, зависничко понашање детерминисе авантуризам и с њим сукладно повезане особине личности (самоконтрола, сарадљивост, заштита, истраживање, оријентација, агресија и екстровертираност) при чему је најнижа корелација авантуризма са агресивношћу (.24), а највишља са екстраверзијом (.59). Ако ових осам личносних особина, које утичу на зависничко понашање, обрадимо факторско-аналитички на првом главном фактору ће се сусрести свих осам при чему је најнижа сатурација са екстроверзијом (.34), а највишља са заштитом (.89). Управо овај налаз о повезаности авантуристичког духа особе са њеном склоношћу да “зависи” од разновразних супстанци и облика понашања даје нам за право да уведемо још један структурално-базични појам у експланацију свеколиког зависничког понашања, Закерманову “глад за дражењем” (или тражењем сензација, Смедеревац и Митровић, 2006). Другачије речено, зависници имају повећану потребу (илити “глад”) за чулним дражењем и ризичним понашањем. Ако је ово тачно, онда су многа људска бића својом генетиком предодређена да буду зависници.

Табела 2. Неузрочна детерминација интернет зависности особинама личности (само корелације чија је грешка $p < .01$)

Особине личности мерене ФМЛ-СТЛ	Корелације	% детерминације
Самоконтрола (Клоницер)	-.239	6 %
Доброта (сарадљивост, А)	-.237	6 %
Заштита (ПИЕ)	-.233	5 %
Истраживање (ПИЕ)	-.221	5 %
Агресија (ПИЕ)	.202	4 %
Оријентација (ПИЕ)	.204	4 %
Екстровертираност (Е)	.208	4 %
Авантуризам (Клоницер)	.386	15 %

Ова тврдња нас води до једне упитаности: није ли актуелна “хајка” на никотинске зависнике контрапродуктивна!? Наравно, “пушење цигарета убија”, а убија ли пушење марихуане и шмркање хашиша? Наше је страховање и упитаност у вези дилеме неће ли оштар третман никотинских зависника довести до пораста тежих и још смртоноснијих облика зависности. Истини за вољу никотинска зависност “штети и људима у околини”, ни кривим ни дужним.

Практично, авантуристичким зависничким типовима личности остају само три могућности. Прво, да бирају опасна, ризична занима-

ња (падобранци, полицајци, војници, ватрогасци или криминалци) зато што оваква занимања “пумпају” ензиме у централни нервни систем. Друго, да се баве спортом (што више, тим боље) јер се и спортом ремети ензимски баланс, а то значи стицање нове зависност која не убија већ, напротив, зависника чини отпорнијим на све соматске и менталне болести. Најзад, зависник може и да се убије: најпре зато да се “раскамати” (смањивањем броја рата дугорочног самоубиства јер, дугорочно посматрано, свако зависничко понашање има смртни исход), али и зато што ће своје ближње и друштвену заједницу у целини лишити материјалних, социјалних и психолошких штета!

По свему судећи интернет је на видело дана обзнанио још један тип зависности, али не зависност од самог себе (интернета) већ зависност од сајбер простора и фејсбука (Грујић, 2010). Сајбер простор је виртуелни свет који људима омогућава безличну друштвену комуникацију у реалном времену (фејсбук, форуми, електронска пошта...). Фејсбук је постао најдоминантнији облик безличне комуникације јер људима пружа велике могућности почев од реалног профила преко „дотераног“ па све до потпуно измењеног или чак „позајмљеног“ идентитета. Ако сте сексуално лако узбудљиви, а стидљиви и несигурни пред супротним полом, у интими своје собе можете и флертовати са безброј особа помоћу интернета, односно фејсбука (Грбић 2009). Управо ове могућности интернета су, по свему судећи, резултирала налазима (Грујић 2010) да овакве интернет-зависнике, спрам авантуристичких, одликују дијаметрално супротне димензије личности: они су без самодисциплине и одговорности, интровертни, емотивно нестабилни и имају проблема при ступању у међуљудске односе (видети табелу 3). Дакле, све димензије Дигмановог модела личности статистички значајно детерминишу интернет, или боље речено, фејсбук зависност. То нам пружа могућност да „склопимо“ једначину мултипле прогнозе којом можемо, са грешком мањом од 1% (Sig.=.000), предвидимо фејсбук зависност само на основу пет домена личности (R=.472, R Square=.223, видети табелу 4). Тако, на основу два независна истраживања (Тијане Грујић и нашег), долазимо до кључног налаза овог рада: не постоји зависност од средства (интернета) већ од циља (зависност, личношћу предодређених особе, да са другим људима највише комуницирају у сајбер простору преко фејсбука, а помоћу интернета). Јер како другачије разумети особу која се потпуно слаже са наредне три ставке: а) „*Ја сам у стварном свету нико и ништа, али сам зато на интернету неко и нешто*“; б) „*У стварном свету нико ме не воли*“ и ц) „*У виртуалном свету имам моћ и контролу, али у стварном свету немам никаквог утицаја на друге људе*“ (Лажетић, 2006). Профил такве особе је неодговорност, повученост од људи, сазнајна затвореност, емоционал-

на лабилност и манипулативност људима. Ако се има на уму да фејсбук зависници зарад виртуелног друштвеног живота запостављају радне, породичне и личне везе са стварним особама у стварном свету онда је овакав профил личности фејс-зависника чак и здраворазумски логичан. Имајући на уму да се зависност и личност формирају у интеракцији средине и генетског склопа особе онда су фејс-зависници одрастањем предодређени да то постану. То значајно сужава могућности одвикавања од сајбер комуникације. Једноставно, није могуће било којом терапијом променити свих пет базичних домена личности да би неко сајбер простор друштвене интеракције заменио реалношћу. Тиме се наглашава нужност мењања чинилаца социјализације током развојних периода и одрастања индивидуе (породица, вршњачке групе, школа, свет рада и друштвена заједница у целини) тако да се смањи вероватноћа да ће одрастати појединци који ће, кад постану одрасле особе, живети, дружити се и волети највише у свету "договорених халуцинација дневно проживљених од стране милиона легитимних оператера" како сајбер простор описује књижевник Вилијам Гибсон (према Грујић 2010).

Табела 3. Особине личности интернет зависника (Грујић, 2010, N=161)

Димензије личности	Неуротичност	Екстрверзија	Отвореност	Доброта	Савесност
Интернет зависност	.219	-.228	-.321	-.163	-.393

Табела 4. Параметри за прогнозу фејсбук-зависности особинама личности ($R=.472$, $R\text{ Square}=.223$, $F=8.878$, $Sig. = .000$)

Пет великих домена личности	Бета коефицијенти	t	Sig.
(Constant)	4.269	4.115	.000
Неуротичност (N)	.019	.228	.820
Екстрверзија (E)	-.109	-1.310	.192
Отвореност према искуству (O)	-.196	-2.558	.011
Сарадљивост (A)	-.171	-2.353	.020
Савесност (C)	-.262	-2.984	.003

Фесјбук зависност особе $N.N=4.269+N*.019+E*-.109+O*-.196+A*-.171+C*-.262$

Најзад, а имајући на уму резултате овог истраживања, треба ли интернет зависност уврстити у DSM-V (који треба да изађе 1012. те године). НЕ, најмање из три разлога:

1. Ниједан интернет зависник није завистан од рачунарског хардвера, јер му интернет није циљ већ средство да се коцка, игра, гледа еротiku или комуницира фејсбуком у сајбер простору;

2. Свака зависност, као што смо већ рекли, осим когнитивно-конативне, ствара (брже или спорије) и своје биолошко-органично утемељење у телесном метаболизму зависника. Које физиолошке промене изазива Интернет!? Чак ни фејсбук-зависници нису интернетом промењени већ су ступили у сајбер просторе зато што то одговара њиховом профили личности, а то је (ипак) само психолошка зависност. Другачије речено структура личности је узрок, а фејсбук-зависност последица и

3. Не желимо да доприносимо наопакој психопатологизацији свакодневног савременог живота који је, хтели ми то или не, незамислив без рачунара и интернета. То ничему не води осим лобирању за клинике и ординације које које лечи наводне интернет-зависнике. Терапија траје чак годину дана и кошта око 1.000 евра (www.elitemadzone.org).

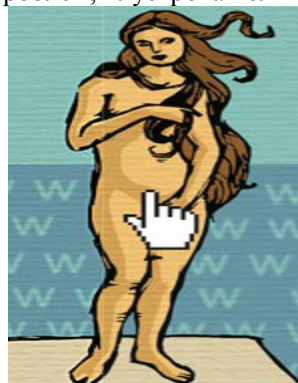
Радикално посматрано, нешто није у реду са системом вредности културе у којој су хомосексуалци здрави, а информатичари болесни (прочитати још једном цитат „срећника”).

Најзад, резултате ове истраживачке приче илустроваћемо у слици и речи (<http://www.solair.eunet.rs>)

Проблем, речима илустрован

Паук са пода собе нешто довикује пауку на плафону, а овај му одговара: „Не чујем те, пријатељу. Нисам на мрежи!”

Проблем, илустрован сликом



ЗАКЉУЧЦИ

1. Интернет зависност је погрешан израз. Може се само говорити о фејсбук зависности, зависности од коцке или секса, а које се реализују помоћу интернета.

2. Конструкција мерних инструмената за мерење било које зависности реализоване интернетом мора бити тако усмерена да се прецизно захвати предметни облик зависности, а да се потпуно избегну непрецизни изрази ”рачунар” или ”интернет”. У противном (као што се збило и у нашем истраживању) наводна интернет зависност

постаје део репертоара авантуристичког понашања које карактерише радознале особе жудне чулних сензација, али и интелектуалце-истраживаче, радохоличаре.

3. Постоје два типа зависничког понашања. Зависност која мења баланс неуротрансмитера у централном нервном систему (дрого, коцка или секс) и зависност која је детерминисана базичном структуром личности па се особа компулсивно приклања крутим обрасцима понашања јер јој они оптимализују реализацију њених потенцијала (фејс зависници).

4. Профил личности првих зависника одређује авантуризам, ниска самоконтрола, ниска доброта (сарадљивост-А), ниска заштита и истраживање, висока оријентација, агресија и екстровертираност-Е. У овом профилу нема три базична домена личности (неуротицизма-Н, отворености спрам искуства-О и савесности-С), а екстровертизија има супротан (+) предзнак. Ови зависници, ако су неостварени у доменима својих потенцијала, због свог радозналог авантуризма лако ће „склизнути“ у неки од неуротрансмитерских зависности, а интернет им омогућује брз и јефтин приступ њима (секс, флерт и коцка) и/или у подручја алкохолизма, дувана или психоактивних супстанци (наркоманија).

5. Профил личности фејсбук-зависника одређује неодговорност, интроверзија, сазнајна затвореност, емоционална лабилност и спремност да се манипулише људима - четири од пет домена Дигманове лексичке парадигме структуре личности. Ова два профила су високо супротстављена, а једина им је заједничка карактеристика ниска доброта односно сарадљивост.

ПРИЛОГ

Додатак А: ТЕСТ ЗАВИСНОСТИ ОД ИНТЕРНЕТА, ТЗИ (конструисан према osli.virtuelnasrbija.com), одговара се прецртавањем једног броја на скали од 1 (уопште се не слажем) до 5 (потпуно се слажем)
1. Запостављам свакодневне обавезе да бих што више времена био (била) на Интернету
2. Остајем на Интернету више времена него што сам планирала(о)
3. Одричем се интимности са партнером (дружење, миловање, секс...) да бих више времена био(ла) на Интернету
4. Кад се осећам тужно ја се само конектујем на Интернет и нерасположење одмах прође
5. Моји укућани, са којима станујем, тврде да превише времена проводим на Интернету
6. Планирам време када ћу поново (опет) да се конектујем на Интернет

7. Могу да се сексуално узбудим у било које доба дана или ноћи
8. Ухватим себе у помисли „само још пар минута” док сам на Интернету
9. И када нисам на Интернету ја о њему размишљам
10. Дајем нејасне одговоре када ме други питају шта толико времена радим на Интернету
11. Љутим се када ме неко узнемирава док сам на Интернету
12. Кријем од других колико времена проводим на интернету
13. Лишавам се сна само да бих дуже времена провео(ла) на Интернету
14. Живот без Интернета био би ми досадан, празан и незанимљив
15. Радије ћу да проведем време на Интернету него да изађем са другима
16. И када не очекујем Е-мајл поруке ја проверавам своју електронску адресу
17. Упознајем у стварности особе које сам најпре контактирао(ла) преко Интернета
18. Имала(о) бих бољи просек оцена да мање времена проводим на Интернету
19. Када ме узнемире догађаји у мом животу, Интернет ме смирује
20. Молимо Вас да зауставите дисање и гледате на сат! Колико секунди можете да издржите без даха. (Број секунди упишите овде →)
21. Измерите секундаром колико секунди можете да издржите, а да не трепнете очним капцима. Упишите овде број секунди →
22. Када нисам на Интернету највише волим да гледам филмове страве и ужаса
23. Колико сати недељно (у просеку) проводите на Интернету у последњих пола године? (Број сати упишите овде →)
24. Верујем да могу уживати у сексу где год ми се пружи прилика
25. Покушавам да смањим количину времена које проведем на Интернету, али не успевам
26. Имам искуства са психоактивним супстанцама (марихуана, хероин, ...)

**НА НАРЕДНА ТРИ ПИТАЊА ОДГОВОРТЕ
ЗАОКРУЖИВАЊЕМ ЈЕДНОГ ОД ПЕТ СЛОВА ИСПРЕД
ОДГОВОРА С КОЈИМ СЕ ВИ СЛАЖЕТЕ!**

27. Колико цигарета сте пушили дневно (у просеку) у последњој половини године?

а) ниједну б) запалим понекад ц) до 10 комада дневно д) до 20 цигарета дневно е) више од 20 цигара

28. Колико сте се пута, до сада, физички сукобили (потукли) са другом особом?

а) ниједном б) једанпут ц) два пута д) три пута е) четири или више пута

29. Постоје околности (тренуци) када ми прија жестоко пиће (ракија, вотка, виски, вињак, коњак итд)! а) да, често б) да, понекад ц) мало је таквих тренутака д) скоро никада е) апсолутно никада

Додатак Б: Структурални тест личности (ФМЛ-СТЛ)	
Димензије Нормановог модела Великих пет (Биг Фиве, Коста МекКри), лексички приступ	
1. Неуротицизам (N), емоционална нестабилност, (Emotional Stability)	Особу са вишим скором на овој димензији одликује понашање које је страшљиво, огорчено, гневно, с осећањем кривице, тужно, беспомоћно, узнемирено, импулсивно и осетљиво на све животне тешкоће и проблеме
2. Екстровеизија (E), (Ekstraversion/Introversion)	Екстровеизиране особе су другим људима сусретљиве, топле, дружељубиве, асертивне, снажног активитета, са пуно пуно позитивних емоција, радознале и са високом жудњом са снажним стимулусима из спољне средине
3. Отвореност спрема затвореност искуства (O, Intellect, Openness)	Богатство унутрашњег света, естетичност, сложен емотивни живот, отпор према рутини, интелектуална радозналост и склоност надличним вредностима. Отвореност је увек у позитивној корелацији са објективним емпиријским когнитивним достигнућима, па чак и за професионалним опредељењима (културолошка, литетарална и научна)
4. Доброта (A), сарадљивост, (Agreeableness, Friendliness)	Добронамерност спрема људи, интерперсонално поштење, искреност, несебичност, скромност и активна брига за добробит људи из интерперсоналног поља
5. Моралност (C), савесност (Conscientiousness)	Самопуздање у сопствену ефикасност, интерни локус контроле, осећање дужности, поштење, спремност за напоран и истрајан рад, самодисциплина и самоконтрола
Димензије Клонидеровог седмофакторског модела, модел биосоцијалног учења	
1. Авантуризам (тражење новина, NC- Novelty seeking), темперамент	Радозналост, импулсивност, оптимизам и активно тражење новина и авантура. У CNC-у доминира неуротрансмитер допамин
2. Страх (избегавање казне и повреда, HA-Harm avoidance), температент	Песимизам, несигурност и неодлучност, интерперсонална стидљивост и склоност брзом замарању те потреба за прекидима активности. Серотонин је најактивни неуротрансмитер у CNC-у
3. Љубав	Приврженост пријатељима, сентиментална

(зависност од награде, РД-Reward dependence), темперамент	расположења, срдачност и љубазност према другима и посвећеност пријатељима идејама и акцијама. Норадреналин као доминантан неуротрансмитер				
4. Упорност (Истрајност, PE-Persistence), карактер	Марљивост, висок ниво аспирација понекад у нескладу са могућностима, истрајност и упорност вођена циљевима и сликом о себи				
5. Самоконтрола (самоумереност, SD-Self directedness), карактер	Одговорност, постојаност и склад понашања, одлучна и снажна воља и предузимљивост, промишљеност акција и планирање живота				
6. Сарадљивост (кооперативност, CO-Cooperativeness), карактер	Толерантно, емпатично и саосећајно прихватање других, посвећеност тимском раду, принципима вођено понашање и прихватање свог дела одговорности за успех заједничких напора				
7. Духовност (self-transcendencija, ST), карактер	Надлична идентификација, самосвесност и свесност јединственог поретка света, веровање у ванчулно и онострано и склоност религиозном тумечењу света на уштрб научног и рационално-логичког				
Пет аспеката изражавања (драж, когниција, понашање, емоција, бихевиорални исход) и осам основних емоција Плучиковог емоционалног модела					
	Драж	Сазнање	Понашање	Емоција	Деловање
1	Припадање друштвеној групи	“То је мој пријатељ”	Храњење, неговање	ИНКОРПОРАЦИЈА	Прихватање (поверење)
2	Претње из окружења	“Ово је опасно”	Трчање или летење (за животиње)	ЗАШТИТА	Страх (поплашеност)
3	Неочекиван и објекти у средини	“Ауу... шта ли је то?”	Застајање, усредсређење	ОРИЈЕНТАЦИЈА	Изненађење (чуђење)
4	Губитак драге особе (објекта)	“Изгубих најдраже”	Плакање за изгубљеним	ЛИШАВАЊЕ	Жалост (туга)
5	Објекат који одбија	“Штетно је за мене”	Одгуривање, повраћање	ОДБАЦИВАЊЕ	Одбацивање (одвратност)
6	Препреке у задовољењу потреба	“То је непријатељ”	Грижење, ударање	АГРЕСИЈА	Љутња (узнемиреност)
7	Нови друштвени	“Овим ћу овладати”	Испитивање, обнављање	ИСТРАЖИВАЊЕ	Опрезност (очекивање)

	и физички простори у пољу особе		података, планирање		
8	Изгледан емотивни партнер	“То ми треба”	Вереништво, блискост, забављање, брак	РЕПРОДУКЦИЈА	Радост (занос)
Контролне скале					
1. Скала пажње	Којом се контролише пажљивост читања ставки теста				
2. Општа психопатологија	Будући да је тест намењен нормалној популацији ова скала упућује још директније од скале неуротицизма (N), да ли се неком испитанику треба задати и још неки тест клинички тест ради диференцијално дијагностичког увида				
3. Срећа - скала за контролу репрезентативности узорка	Мери потенцијале особе да живи у благостању и око себе шири позитивну енергију, Срећна особа се може изједначити са особом која има високе скорове на Бергеровом тесту Базичних ослонаца личности (БОЛ): тело, припадање, мишљење и сврха, вера и нада (оптимизам). Осим ове есенцијалне димензије психике скор среће показује колико се неки испитанички узорак разликује од нормативног				
4. Скала испитаничке поузданости	Показује у којој је мери испитаник био искрен у приступу тестовној ситуацији				
5. Скала субјективне поузданости	Испитаник се сам изјашњава о томе колико је прецизно и пажљиво читао ставке и заокруживао/прецртавао одговоре				
6. Неодлучни одговори	Испитаник често заокружује број три: “не могу да се одлучим”				

ЛИТЕРАТУРА

- Грбић Зоран. 2009. Анатомија фејса I и II. *Нова српска политичака мисао*. Београд.
- Грујић В. Тијана. 2010. Особине личности и интернет зависност (дипломски рад, Филозофски факултет у Косовској Митровици).
Zavisnost od interneta. sr.wikipedia.com
Zavisnost od interneta. www.elitemadzone.org
Kako prepoznati internet zavisnika. www.b92.net
- Larsen Randy i David Buss. 2007. *Psihologija ličnosti – područja znanja o ljudskoj prirodi*. Zagreb: Naklada Slap.
<http://www.nikad-heroin.com>
<http://www.solair.eunet.rs>
<http://psihometric.com>
- Лажетић, Горан. 2006. *INETNET – Господар или потчињени*. www.internet-zavisnost.150m.com

- Смедеревац, Снежана и Душанка Митровић. 2006. *Личност – Методи и модели*. Београд: Центар за примењену психологију.
- Урошевић Александар и Милан. 2010. *Zavisnost od Interneta* [revizija 2.0], ehtm10.tripod.com
- Cozby, P. C. 2003. *Methods in behavioral research*, VII edition. Boston: McGraw-Hill Higher education.

Anita Đorđević, Petar Kostić, Beograd, Aleksandar Milojević, Niš

PSYCHOLOGICAL PROFILE OF INTERNET ADDICTS

Summary

The problem of research is finding out psychological factors correlated with compulsive use of Internet at the expense of all other manifest models of behavior. The first finding of of research was that there is no internet addiction independent from other manifest forms of addictive behavior (such as dependence of nicotine, alcohol and psychoactive materials).

In accordance with the previous finding, it is logically connected that the same parts of personality determine behavior in internet addiction and other forms of addiction. Finally, most of the influence on addictive behavior is being manifested in dimension of adventurism (15%), low level of self-control (6%), low agreeableness (6%), low protection (5%), low exploration (5%), high orientation (4%) and high extroversion (4%). The total determination of internet addiction with features of personality is 28%.

We may conclude that adventurism and the structures of personality related to it (such as: low level o self-control, agreeableness. protection and research while high level of extroversion, aggression and orientation) determine eventual internet addiction. The listed features of personality are potential basis wile internet addiction is a manifest outcome.

Key Words: Internet addiction, structure of personality and determination.